



Άνάμνησις

Издавач: Biblos Books, Београд

Рецензенти: Василије Крестић (прво издање)
Атанасије Јевтић (прво издање)

Уредник: Благоје Пантелић

На корицама: Данко Страхинић, Јасеновац, 2014.

Коректура: Јована Пантелић

Дизајн: Библос, Београд

Штампа: Финеграф, Београд

За издавача: Стојан Секулин

Дистрибуција: biblos.rs || knjizara@biblos.rs || +381 60 769 7656

ISBN 978-86-6098-016-0

© Biblos 2021.

Ђакон Милорад М. Лазић

КРСТАШКИ РАТ НЕЗАВИСНЕ ДРЖАВЕ ХРВАТСКЕ

[Треће, допуњено и исправљено издање]

Приредио
Благоје Пантелић

Biblos Books
Београд 2021.

Белешка приређивача

Ђакон др Милорад М. Лазић (1956–2003) се крајем осамдесетих и почетком деведесетих година XX века, у оквиру својих научних истраживања, озбиљно позабавио и једним значајним феноменом из модерне балканске и европске историје, а то је специфично ратно деловање Независне Државе Хрватске. За разлику од својих претходника који су истраживали повест НДХ, Лазићев приступ није био искључиво историјски већ историјско-теолошки, и захваљујући томе успео је боље да сагледа саму суштину те квислиншке државе. Узимајући у обзир и све оно што се дешавало у Римокатоличкој цркви (у Ватикану и на Каптолу) у време НДХ, а не губећи из вида римокатоличко црквено право и еклесиологију у целини, Лазић долази до закључка да је та држава заправо *клеро-усташка творевина*. Анализирајући питање Војног викаријата за хрватску војску, које је до сада било занемаривано од стране историчара, он доказује своју основну тезу да је Римокатоличка црква била признала НДХ и да је на њеном простору вођен *крсћански рай*.

Резултате истраживања односа Ватикана и НДХ, тј. одговорности и Римокатоличке цркве за усташке злочине који су се догодили на њеној територији, Лазић је публиковао у књизи *Крсћански рай Независне Државе Хрватске* (Београд: Сфаирос, 1991). Друго издање објављено је тачно двадесет година након првог, и тада су Лазићевој студији придодати и његови новински прилози посвећени истој теми, као и полемика са Живком Кустићем. Пошто је то издање распродато, одлучили смо да књигу поново публикујемо. А непосредни повод за појављивање трећег издање је обележавање осамдесете годишњице оснивања Јасеноваца, највећег концентрационог логора на територији НДХ.

САДРЖАЈ

КРСТАШКИ РАТ НЕЗАВИСНЕ ДРЖАВЕ ХРВАТСКЕ

УВОД.....	9
I НАДБИСКУП АЛОЈЗИЈЕ СТЕПИНАЦ ВОЈНИ ВИКАР „SINE TITULO“ ЗА ХРВАТСКУ ВОЈСКУ	19
II КЛЕР И ХРВАТСКИ ДРЖАВНИ САБОР	27
III ДЕЛОВАЊЕ ВЕРСКИХ ДРУШТАВА РИМОКАТОЛИЧКОГ ЛАИКАТА	33
IV НАДБИСКУП АЛОЈЗИЈЕ СТЕПИНАЦ ДУХОВНИ ПАСТИР НДХ	41
V ВОЈНИ ДУШОБРИЖНИЦИ	47
VI ЈЕЗУИТИ И НДХ	60
VII МОЛИТВЕНИК „ХРВАТСКИ ВОЈНИК“	69
VIII РАТНИЧКА ИДЕОЛОГИЈА ВОЈНОГ СВЕШТЕНСТВА	78
IX ИДЕОЛОШКО-ИСТОРИЈСКЕ ОСНОВЕ НАСИЛНОГ ПОКАТОЛИЧЕЊА СРБА	89
X КРСТАШКИ РАТ НДХ.....	103
XI КРСТАШКИ РАТОВИ	116

ПРИЛОЗИ

СВЕТАЦ – ЗЛОЧИНАЦ.....	132
КАРДИНАЛЕ, КОЛ’КО ИМА СРБА?	136
РИМОКАТОЛИЧКА ЦРКВА ЈЕ ПРИЗНАЛА И ПОДРЖАВАЛА НДХ [Интервју]	140

ПОЗИВ У РАТ (Апотеза кардиналу Степинцу као део поново активираних усташких амбиција)	150
Don Jure, PISMO SEOSKOG ŽUPNIKA (Laži po Laziću).....	157
Živko Kustić, ISPRAVAK NETAČNOSTI U ČLANKU „POZIV U RAT“	160
ПРЕПОЗНАТЉИВИ ТРИКОВИ КАПТОЛА	162
КОНКУРС ЗА НОВОГ СТЕПИНЦА	165
ПУШКАРНИЦЕ ХРИШЋАНСТВА.....	169

**КРСТАШКИ РАТ
НЕЗАВИСНЕ ДРЖАВЕ
ХРВАТСКЕ**

УВОД

Политичка улога Римокатоличке цркве као једног од инспиратора и учесника у верском и биолошком геноциду над православним српским становништвом марионетске Независне Државе Хрватске, већ више од пола века представља једно од централних питања које захтева различите истраживачке приступе и нове одговоре. Многи ће рећи, зар ангажовање ове религиозне институције у клеро-ушастској идеологији и пракси најнеобичније „независне“ државе која је икада постојала на тлу Европе, није очевидна и доказана, како у нашој историографији тако и свим другим сведочанствима њеног историјског деловања? Политичку улогу римокатоличке црквене организације показују и доказују многобројни извори и сведочанства, и то је чињеница коју у свести здраве памети нико никада неће оборити и оспорити, без обзира на све херостате и цензоре који крију и премазују кржаве трагове својих историјских мисија „у име Христа“, нације, класе и слично.

Услед многих околности питање научних истраживања из ове области историје представља посебно поглавље духовног и културно-историјског задатка српског народа у току његове историје у социјалистичкој Југославији. Поред појединачних покушаја и значајних доприноса у осветљавању мрачне историје Римокатоличке цркве у НДХ од 1941–1945. године у првим послератним годинама, већ после капиталне студије Виктора Новака, *Magnum crimen: Pola vijeka klerikalizma u Hrvatskoj* (Zagreb, 1948), истраживања су била знатно отежана. Наиме, брза акција Римокатоличке цркве или званичних власти у Југославији била је врло ефикасна на послу физичког уништавања тиража ове књиге. Мада о овој акцији немамо поузданих доказа, ипак се мора поставити озбиљно питање, ко је радио на уништењу тиража? Таквим и сличним потезима ова организација је све више стицала психолошки и политички имунитет и арбитражу над истином о њеној историјској мисији у НДХ. Став званичног политичког врха Југославије

постепено се солидарисао са вољом Римокатоличке цркве да је откривање злочина клеро-ушашке геноцидне машине-рије атак на хрватски народ, па је временом у име идеологије „братства-јединства“ проблем био табуизован све до смрти најодговорнијег креатора ове клеро-комунистичке политике Јосипа Броза 1980. године. Заправо, до почетка осамдесетих година, *de facto* идеолози званичне партијске југословенске националне политике, криминално су гонили и прогонили истину и научни рад. Није ли тиме политика насилне цензуре над многим од ових проблема, скривајући истину о цивилизацијском злочину над српским народом у НДХ претворила политички врх у отворени трабант клеро-коминтерновске националне политике у Југославији?

Попуштање офанзивном клерикализму и његовој адаптацији у новим условима и политичкој констелацији послератне Југославије био је пут остварења, или рада на остварењу, клерикалне визије националних односа на Балкану. У таквој ситуацији историјске истине о клеро-ушашкој НДХ, њеној крсташко-ушашкој солдатески, вешто је маскирана како пред југословенском тако и светском јавношћу. Ова политичка орјентација римокатолицизма припремана је у ватиканским канцеларијама и кабинетима још од 1943. године, тј. од тренутка када је постало извесно да је пораз сила осовине неминован.¹ Успех решавања националних питања по мери послератног режима данас је више него јасан и крајњи је моменат да се о свему отворено проговори, као и да историографија без икаквих комплекса и аутоцензуре постави сва она питања која доприносе разјашњењу новије југословенске историје. Тренутак је и да Српска Православна Црква покреће интензиван рад на обради својих сачуваних епархијских архивских фондова. У таквим пословима задатак црквене историографије не сме бити схваћен као политизација и секуларизација црквености. Напротив, писање историје Српске

¹ Види: D. Zivojnović i D. Lučić, *Varvarstvo u ime Hristovo*, Prilozi za *Magnum crimen*, Beograd 1988, 770–772.

Православне Цркве у НДХ, као год и послератне, није ништа друго него наставак мучеништва духа њене црквене мисије у овом народу, изражен формом научне историографије.

Плодови југословенске националне политике повлачења симетрије између српског и хрватског народа у току Другог светског рата били су погубни за деловање и културно-историјску функцију свих виталних институција српског научног, културног, политичког и религиозног живота. Исконструисана политика историјске симетрије, на пример, између учешћа хрватског народа у усташкој војсци НДХ и српског у монархистичком герилском покрету Драже Михаиловића, затим Римокатоличке цркве која је клала, и Српске Православне Цркве која је клана, само је удвостручило психолошко-патолошку напетост југословенских националних прилика. Чак и када је званична комунистичка идеологија плански ограничавала и сводила историјску прошлост и културна бића народа у месијанске границе датума 7. јула 1941. године, тврдећи да је то нови циклус и еон живота и историјског идентитета Југославије, поједини врховни идеолози и политичари свакако су били свесни чињенице да је народ и нација и културни феномен. Прогони колективног историјског памћења, покушај стављања Српске Православне Цркве у границе политичке комунистичко-атеистичке институције „Удружење православног свештенства СФРЈ“, цензура књижевности и уметности, контрола највиших научних и образовних установа СР Србије итд. допринело је прекиду континуитета историјске свести и искуства српског народа.

Данас када ова погрешно или непријатељски вођена политика доживљава растеловљење, модерна историографија врши брзо престојаване ка откривању разних аспеката наше прошлости, и у многим радовима поново се назиру и афирмишу сва она подручја српске националне историје која су била непозната широј јавности. Југословенске националне културе имају своје уочљиве и стабилне системе вредности, на којима почива њихов карактер, који се памти, преноси и

стваралачки култивише. У данашњим приликама религија је и даље онај конститутивни фактор који одређује основне и најдубље обресе народа и његове историје.

Хрватска национална историја, нарочито с почетка овог века, стварањем НДХ попримила је патолошку физиономију посуновраћене религиозности, што је битно утицало на ментални тип културног и политичког бића свих оних који су прихватили овај утицај. Клеро-ушашка пропаганда и пре стварања Независне Државе Хрватске, а нарочито током њеног постојања обликовала је религиозне циљеве клеро-националног милитаризма, а све у служби ширења нових јурисдикцијских простора римокатолицизма, и остварења идеје независне једнонационалне државе по сваку цену. Ово расположење и постигнута спрега цркве и власти заснована на заједничким интересима, афирмисала је појачани облик милитантне религиозности која је битно утицао на колективну свест римокатоличког клера и војних јединица НДХ. Ако се зна да је савезништво клера и војске представљало матицу стварања клеро-ушашке идеологије и политике ратних циљева ове државе, онда свакако не изненађује успех и биланс насилног покатоличавања православног српског становништва ове државе, као и снага ушашког напада на демографску структуру нехрватског становништва – Срба, Јевреја и Рома. Тема овог рада је покушај разматрања утицаја и улоге Римокатоличке цркве у историји Независне Државе Хрватске. У пресеку одабраних докумената који показују црквено-правне основе на којима је засновано савезништво ове интернационалне религиозне институције и ушашке НДХ, „Војни викаријат за хрватску војску“ биће основна тачка на којој базираам историјско-теолошке доказе о пуном ангажовању и одговорности римокатолицизма за злочине чији је починилац милитаристички режим ове државе. Избор историјских извора дозвољава ми да одаберем специфичан план, на предмету који заслужује пуну пажњу. Имам на уму проблем који представља посебан парадокс клеро-ушашке политичке идеологије – проблем црквено-канон-

ске или правне природе ових извора. Основа научне методологије биће примена историјско-геолошког метода у проучавању „еклезиологије“ Римокатоличке цркве у НДХ.

У југословенској историографији важно место заузима презентација глобалне историјске проблематике везане за улогу Римокатоличке цркве у периоду од 1941–1945. године. Да би смо свестраније употпунили досадашње резултате, третирање и других аспеката њене улоге представља озбиљан задатак за савремену историографију, и не само њу. Политичку делатност римокатоличког клера не можемо посматрати само у равни политичких догађаја и индивидуалног учешћа у политичким и војним институцијама усташке НДХ. Римокатолички клер који је деловао на остварењу клеро-усташких циљева НДХ био је организован као огранак централистичке и унитаристички организоване интернационалне конфесије, која је створила легалне црквено-правне оквире свога рада у тој држави. Такође, морамо узети у обзир и веома важну чињеницу, да представници клера нису једини одговорни и делотворни фактор ове религиозне институције. Наиме, према учењу римокатоличке науке о цркви, као и према одредбама њиховог канонског права, заједницу верника чине клирици и лаици (световњаџи), уједињени у јединствен мистички црквени организам „Божији народ“. Без обзира на тренутни историјски положај верника-световњака, међу члановима „Божијег народа“ постоји једнакост, заснована на учењу о поновном рођењу у Христу свих чланова који ступају у мистичку заједницу – цркву. Поред једнакости у Христу, представници свих структура ове црквене институције, имају исто достојанство у „izgradnji Kristova tijela“, као и подједнаку одговорност за остваривање „светости живота и посвећења цркве“. Дакле, пуну историјску и црквену одговорност за учешће у стварању и деловању НДХ, носе званични чланови Римокатоличке цркве – клирици и лаици, чија је злочиначка активност евидентна, у зависности од службе, канонског